

Jak na místní referendum o regulaci hazardu

- workshop -

Svatopluk Bartík, Praha 5/3/2016

úvod:

- představení
- pravidla workshopu
- kdo odkud přijel

1/ HAZARD

DŮVODY PRO REGULACI HAZARDU

Nejprve na úvod o hazardu

- existuje celá řada druhů hazardních her, legálních i nelegálních
- často nelze srovnávat jednotlivé druhy hazardních her v různých zemích, kvůli různým právním systémům (a jejich ne/dodržování)

- obecně (a laicky) lze hazard rozdělit na dvě skupiny:

a/ technické hry provozované offline i online - **elektronická herní zařízení** EHZ (VLT, VHP, el. ruleta...), větší část lze označit za “tvrdý hazard”

b/ živé hry (typicky ruleta s krupiérem, karetní hry...), převážně spíše “měkký hazard”

FAKTA O HAZARDU V ČR

Základní info:

- v r. 2012 dosáhly vklady v ČR 135,5 mld Kč, výplaty ze hry 103,7 mld Kč, suma proher byla 31,8 mld Kč
- ČR má jednu z nejvyšších dostupností hazardu: 7,5 EHZ na 1000 obyvatel (Slovensko, 3,7; Německo 3,0; Polsko 0,6; Rakousko 0,3...)
- nejvíce nyní roste on-line gambling
- s hraním (všechny druhy hazardu) má zkušenost 60 % (alespoň jednou) dospělé populace, v posledním roce 25 - 40 %, v posledním měsíci cca 15 %

- nejrozšířenějším druhem jsou číselné a okamžité loterie (sazka, losy...) - týká se spíše starších generací
- druhým nejrozšířenějším jsou EHZ (cca 17 % celoživotně) - týká se spíše mladších generací

Přínosy hazardu:

- daňové výnosy pro obce (5,2 mld Kč) a pro stát (2,5 mld Kč)

Rizika:

- z hlediska rozvoje problémového a patologického hráčství představují v ČR nejvyšší riziko EHZ. Hráči na EHZ tvoří zdaleka nejvyšší podíl patologických hráčů (83 % osob léčených pro patologické hráčství v r. 2013).
- z dostupných dat dále vyplývá, že ve zvýšeném riziku se nacházejí také on-line hráči, kteří podobně jako hráči EHZ vykazují v průměru vysoké skóre problémového hraní a vysokou průměrnou výši sázek
- nejrizikovější z hlediska pravěpodobnosti vzniku závislosti i vysoké prohry jsou EHZ a live sázky

- podíl osob v riziku v souvislosti s hraním sázkových her dosahuje 4,5–5,0 % obecné populace ve věku 15–64 let, což odpovídá 325 až 364 tis. osob.
- problémoví hráči (tj. hráči ve vyšším riziku vzniku problémů) tvoří 1,7–2,3 % dospělé populace ČR ve věku 15–64 let (tj. přibližně 123–170 tis. osob),
- z toho ve vysokém riziku (tj. v riziku vzniku patologického hráčství) se nachází 0,6–1 % populace (tj. přibližně 40–80 tis. osob), polovina z nich jsou osoby ve věku 15–34 let, většina patologických hráčů jsou muži (cca 85–90 %)

- mezi patologickými hráči v léčbě byly nejčastěji navštěvovaným místem pro hraní hazardních her herny, dále provozovny se zvláštním režimem a kasina.
- mezi zvlášť rizikové profese patří pracovníci v hazardním průmyslu a v prostředí s vyšší dostupností hazardu (včetně pohostinství) a profesionální sportovci
- významně vyšší zkušenosti s hraním hazardních her uvádějí vězni. V porovnání s obecnou populací se u vězeňské populace objevuje přibližně 10krát vyšší zkušenost s hraním na EHZ

NEGATIVNÍ RIZIKA HAZARDU (VÝBĚR)

zdravotní rizika

- vysoké riziko závislosti hráčů (gambling, diagnóza F 63.0, více např.:

<http://www.vitalia.cz/clanky/diagnoza-gambler-mate-na-to-pras-ek/>)

- častá kumulace s dalšími závislostmi (alkoholismus, nikotinismus, drogová závislost apod.)

- vyšší riziko úmrtí gamblerů (2x oproti zbytku populace)

- vyšší nemocnost hráčů, zejm. psychiatrická

- vyšší riziko sebevražd (cca 7x)

sociální rizika

- snížená schopnost uplatnění v zaměstnání (ztráta zaměstnání) a v podnikání u závislých hráčů: dopady do HDP
- snížená schopnost péče o rodinu, zanedbávání péče o rodinu, rozpady rodin
- náklady na léčbu gamblerů (převážně neúspěšné)
- vyšší náklady na zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku
- z analýzy HHČR: “Nabídka hazardních her statisticky významně koreluje na úrovni okresů s negativními sociodemografickými ukazateli, jako jsou nezaměstnanost, nízký příjem a úbytek obyvatelstva.”

finanční rizika

- riziko pádu do dluhové pasti
- snížená schopnost dodržování finančních závazků (dluhy, alimenty, daně...)
- rizika na straně věřitelů (nesplácené závazky)
- existence heren snižuje hodnoty nemovitostí v blízkém okolí (často ve spojení se zastavárnami)
- z analýzy HHČR: “Typické schéma finančních ztrát a zadlužení u patologických hráčů je následující: ztráta osobních prostředků a úspor, dále rodinných financí a majetku, posléze bankovní a spotřebitelské půjčky, půjčky z nebankovního sektoru a v krajním případě páchaní trestné činnosti, především krádeží, podvodů, zpronevěry.”

bezpečnostní rizika

- gambleři mají podíl na majetkové trestné činnosti - z analýzy

HHČR: “Třetina patologických hráčů v léčbě uvádí, že se v důsledku hraní dopustila krádeže, 23 % zpronevěry a 8 % loupeže.”

- existuje souvislost vyššího výskytu míst k hraní s bezpečnostní situací v obcích - z analýzy HHČR: “Na úrovni obcí byla pozorována souvislost provozování hazardních her v hernách s vyšším výskytem rušení veřejného pořádku, opilostí a s hraním osob pobírajících sociální dávky. Jako převážně negativní byl v obcích hodnocen vliv hazardu na obecní infrastrukturu, turistický ruch, úroveň sportovního a kulturního života, vzhled veřejného

prostoru, počet obyvatel, kulturní vyžití a úroveň trávení volného času. ”

Řešení:

- Hlavním rizikovým kritériem pro vznik závislosti je dostupnost EHZ (dle Analýzy HHČR).
- Dostupnost EHZ lze řešit nyní pouze na úrovni jednotlivých obcí prostřednictvím obecně závazných vyhlášek.
- z analýzy EHZ: “V obcích, jež k regulaci přistoupily, nastalo zlepšení v oblastech jako rušení veřejného pořádku v okolí provozoven, hraní dětí a mladistvých, hraní osob pobírajících sociální dávky, úroveň trávení volného času, vzhled veřejného prostoru, kulturní, sportovní vyžití, cestovní ruch a obecní infrastruktura.”

- sdělení vedoucího okrsku Brno-střed Městské policie Brno: sledujeme postupný počet výjezdů do oblastí, kde se razantně snížily počty automatů
- pokud není politická vůle v zastupitelstvu města/obce, lze její vznik iniciovat:
 - * buď postupem dle § 16/2/f zákona o obcích (<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p16-2-f>): “Občan obce, který dosáhl věku 18 let, má právo požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce; je-li žádost podepsána nejméně 0,5 % občanů obce, musí být projednána na jejich zasedání nejpozději do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce, nejpozději do 90 dnů.”

* nebo prostřednictvím vyhlášení místního referenda na návrh přípravného výboru, viz dále

REFERENDUM

JAK NA REFERENDUM

Než se rozhodnete:

- dobře si to rozmyslete
- obklopte se dobrým týmem, alespoň malým: ve 3 se to lépe táhne
- dobře se nachystejte
- stanovte si časový plán

Jak na referendum - hrubý postup:

- formulace “petice” (podpisového archu) za referendum, včetně správné otázky
- formulace návrhu na konání místního referenda
- sběr potřebného počtu podpisů
- odevzdání petice spolu s návrhem na konání místního referenda
- vyhlášení referenda zastupitelstvem
- konání místního referenda

Jak na referendum - podrobně:

- formulace petice za referendum, včetně správné otázky
- formulace návrhu na konání místního referenda a ustanovení přípravného výboru
- vytvoření základní sítě pro sběr podpisů
- zahájení sběru podpisů a informační kampaně o problematice řešené v referendium
- dobudování systému a sítě pro sběr podpisů
- průběžná veřejná (mediální) komunikace o řešené problematice
- ukončení sběru podpisů, revize zjevně neplatných podpisů
- odevzdání petice spolu s návrhem na konání místního referenda
- komunikační kampaň před referendem s cílem zajištění dostatečné účasti

- vyhlášení referenda zastupitelstvem
- konání místního referenda

PŘEDPOKLADY ÚSPĚCHU REFERENDA

* z toho, co lze ovlivnit:

- vše právně OK
- správně sebrané podpisy v petici
- včas odevzdaný návrh s peticí

* z toho, co lze ovlivnit o něco méně:

- účast nad 35 %

* co je na 99 % jisté:

- většina lidí se vysloví pro regulaci hazardu

* závěr:

- hlavní strategické faktory pro úspěch referenda o regulaci hazardu jsou:

1/ správně sebrané a včas odevzdané podpisy s návrhem

2/ účast nad 35 % voličů!

řešení:

- proto nyní řešíme konání referenda společně s krajskými volbami
- statistika: průměrná účast v krajských volbách: 37 % (2012), 40 % (2008), 30 % (2004), 34 % (2000)

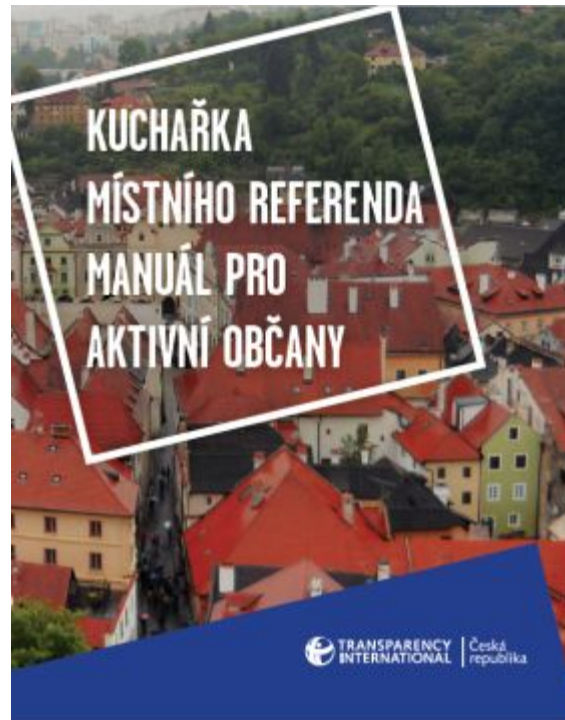
základní právní principy referenda:

- voliči v referendu hlasují na položenou otázku označí svoji odpověď “ano” nebo “ne”
- koná se společně s volbami, pokud jsou v daný okamžik vyhlášeny
- výsledek referenda je pro zastupitelstvo závazný, pokud:
 - a/ se hlasování v referendu zúčastnilo alespoň 35 % oprávněných voličů
 - b/ a pokud se nejméně 25 % ze všech oprávněných voličů vysloví pro daný návrh
- v případě platnosti výsledku referenda musí zastupitelstvo činit všechny kroky k naplnění

vstup TI - “Poučení z projektu Rok místních referend”

právní náležitosti referenda:

- následně vše viz Kuchařka místního referenda, Transparency Int. ČR, 2016

1/ legislativa: zákon č. 22/2004 Sb., o místní referendu v platném znění: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-22>

2/ fáze referenda: Kuchařka str. 10

3/ o čem lze konat referendum, str. 15, § 7 ZMR, vysvětlit rozpor se zýkazem konání referend o OZV (viz str. 16)

4/ vyhlášení referenda na návrh zastupitelstva, str. 21

5/ vyhlášení referenda na základě návrhu přípravného výboru, str. 21

6/ jak formulovat otázku, str. 22

- příklad viz obec XXXXX:

<https://docs.google.com/document/d/1myulHHDTADazlGquIGvUFtXoLSubuvkavaTQvlrHsKY/edit?usp=sharing>

7/ počet podpisů, str. 25

- jakou si nechat rezervu

8/ co musí obsahovat petiční arch, str. 25

9/ kdo je oprávněn hlasovat, str. 26

10 / postup při podání a projednání návrhu petičního výboru, str.

31

- lhůta pro posouzení dostatečnosti návrhu - 15 dnů (§ 12/1 ZMR)

- finta, jak na příp nedostatek validních podpisů: sbírat podpisy ještě dále po odevzdání návrhu, doložit je na úřad během 15 denní lhůty dle § 12/1 ZMR

11/ kdy předložit návrh? (není v Kuchařce)

- východisko = datum letošních krajských voleb - na 99,9 %

budou kr. volby 7. - 8. října 2016

- referendum se koná nejpozději do 90 dnů od jeho vyhlášení (váže se na datum 7. července)
- pokud má být referendum spolu s krajskými volbami, musí být v té době vyhlášeny prezidentem: volby vyhlašuje prezident nejméně 90 před jejich konáním (reálně tak činí cca 100 dní předem)
- takže máme zde souběh lhůt, první den konání ZO již jsou vyhlášeny volby :-)
- referendum ale nelze vyhlásit dříve, než uplyne lhůta na vyvěšení usnesení o termínu konání referenda, lhůta = “neprodleně + 15 dnů”
- lhůta na posouzení validního návrhu: a/ pokud je vše OK = 15 dnů na posouzení (§ 12/1 ZMR), b/ pokud není OK = 15 dnů

posouzení + 7 dnů na doplnění (lze odevzdat dříve) + 15 dnů na nové posouzení (§ 12/1, 2 ZMR), 3/ pokud je přad nečinný = 30 dnů (§ 12/3 ZMR), poté Rada předloží návrh zastupitelstvu - nutno respektovat zvykové a právní lhůty na předkládání materiálů (může být velmi různé a je zde velký prostor pro obstrukce)

12/ role přípravného výboru v referendu, str. 37

13/ kdy se referendum koná, pokud je společně s volbami, str. 37

14/ jak se v referendu hlasuje, str. 38

15/ jak může referendum dopadnou, platnost a závaznost referenda, str. 43

16/ jak se realizuje platný a závazný výsledek referenda o regulaci hazardu, str. 44

17/ co dělat, když zastupitelstvo odmítá přijmout vyhlášku o regulaci hazardu, str. 46

18/ vzor pro petici, viz odrážka 6, viz str. 56

19/ vzor pro návrh přípravného výboru na konání referenda, str. 57

20/ další případně potřebné vzory, str. 61 a dále

Připojte se do FB skupiny TIC o referendech:

<https://www.facebook.com/groups/413422652115764/?fref=ts>

TAKTIKA

Taktická doporučení pro iniciátory referenda:

- * řešte pouze jediné téma, navrhujte pouze jedinou otázku
- * snažte se působit v rámci možností co nejvíce apoliticky
- * buďte připraveni na to, přijmout ke spolupráci dosud neznámé spoluobčany, nebo dokonce “známé” spoluobčany, nebojte se širších koalic
- * věnujte maximum pozornosti cílům komunikace, doporučuji postupovat následně:
 - v okamžiku vyhlášení petice za referendum uspořádejte větší informační akci, sdělte svůj cíl (vyhlášení referenda o regulaci

hazardu) a informujte o cestě, která k tomu vede (zájemce nechte podepsat petici)

- stanovte předběžný termín uzavření petice a nebojte se jej sdělit veřejnosti

* mějte již na začátku připraveny “kanály” pro sběr podpisů (petice v konkrétních místních obchodech, sběr “po zvoncích”, petiční stánek na veřejném místě v pravidelný čas, petiční a minipetiční archy rozdávány aktivním lidem, text petice ke stažení z webu v pdf s instrukcemi...) a stanovte pro každý kanál konkrétního koordinátora

* věnujte se těm kanálům, které přinášejí největší počet podpisů a vylepšujte je

- * průběžně podepsané petiční archy shromažďujte a vývoj počtu podpisů vyhodnocujte
- * průběžně znovu některé detaily opakujte (kdo smí a nesmí podepsat, kde se petice nacházejí, že lze podepsat jen “fyzicky” apod.)
- * pokud se některé otázky o spoluobčanů opakují, artikulujte je veřejně
- * zaměřte se na cílové skupiny, které nepocházejí z vaší “sociální bubliny”, věnujte se zejm. lidem ve středním a starším věku
- * veřejně oznamte odevzdání návrhu na konání referenda s peticí
- * zahajte ve správný čas informační kampaň o konání referenda s cílem bezpečného překonání kvóra pro platnost a závaznost

Taktika podrobně:

* proč řešit jediné téma?

- pro lidi by to bylo bezpochyby matoucí
- nemalá část lidí s vámi bude v jedné otázce souhlasit, v druhé nesouhlasit, což sníží jejich ochotu se do petice a do referenda zapojit
- bude snadné protivníky relativizovat legitimitu vašeho snažení a politizovat ji

* proč postupovat apoliticky?

- každá i sebevětší strana, má řadu odpůrců či jen lidí, kterým prostě politizace může vadit

- není to nutné, protože pokud to později politicky využijete, lidé se toho stejně všimnou a spíše ocení, že referendum jste netoxikovali politicky, včetně nemalé části vašich příznivců

* proč přesvědčovat nepřesvědčené?

- největší chyba aktivistů: přesvědčování přesvědčených
- vaše sociální bublina je nutně silně matoucí (čím větší obec...), můžete snadno získat dojem, že každý ví vše potřebné a každý se hodlá zapojit
- (pomůže vám to i politicky, pokud budete chtít)
- získejte na svoji stranu skupiny všeho druhu (hasiči, fotbalisti, myslivci, důchodci, hospodské kruhy, místní podnikatele, místní celebrity...) a pokud souhlasí, zveřejněte jejich statement

* co konkrétně komunikovat ve fázi sběru podpisů:

1/ vše co se týče zapojení petentů

2/ důvody, proč chcete dosáhnout svého: regulace hazardu

- nezbývá, než jet tato dvě témata souběžně

* co konkrétně komikovat před konáním referenda

1/ proč je žádoucí, aby se v referendu vyslovalo maximum lidí, včetně vašich odpůrců!

2/ důvody, proč chcete dosáhnout svého: regulace hazardu

- soustředte se však už jen primárně na maximalizaci účasti, nepřesvědčujte svoje odpůrce, aby hlasovali pro váš zájem, ale jen a pouze, aby přišli svůj názor v referendu vyhlásit

* klíčové kanály sběru podpisů

- buďte alespoň v základu připraveni ještě před oficiálním vyhlášením sběru podpisů

- jako hlavní kanály pro sběr podpisů mějte nejméně tyto dva:

1/ snadno dostupné, dlouho a často otevřené a známé místo ve vaší obci, nejlépe obchod s potravinami, kde bude petice vždy k dispozici a bude průběžně udržována (stahování plných archů, dodávání čistých archů, nějaká infonástěnka)

2/ alespoň jednou týdně uspořádejte na stálém místě vlastní sběr podpisů “v terénu”, tj. na petičním stánku, např. hlavní nádraží, pátek 13 - 17 h

* další kanály pro sběr podpisů

- distribuujte mezi aktivní fanoušky prázdné archy, stanovte osobu či místo, kam je možné je bez překážek průběžně odevzdávat
- dejte petici ke stažení na váš web v pdf spolu s podrobnými pokyny, co a jak dělat: že stačí odevzdat i s jediným podpisem, jak vyplnit bezvadně, kam odevzdat,
- “korespondenční lístky” - minipetice: z jedné strany text, z druhé strany místo pro podpisy, stačí 4 - 6 řádků
- distribuce petice do místních organizovaných spolků a jejich průběžný výběr: nebojte se zajít i na jejich schůzi, sešlost apod.
- sběr podpisů po zvoncích: vhodné po sídlištích i domech, velmi efektivní (cca 20 ks/hod), vhodné pro lidi s asertivní komunikací

jak v anonymním prostředí (sídliště), tak ve známém prostoru
(RD v malé obci)

* jaké komunikační kanály pro vnější komunikaci zvolit

1/ vlastní komunikační kanály jsou naprosto klíčové:

- vlastní web (může být i amatérský, pokud obsahuje alespoň všechny základní informace)

- vlastní nástěnka/-y, vhodné zejména v malých obcích nebo plakáty

2/ další komunikační kanály, k výběru:

- článek do místního zpravodaje
- článek do lokálního média
- komunikace s místními novináři: Deník, MfD, Právo, místní TV, místní rozhlas a rádio, místní nezávislé weby...
- vlastní facebook (nepřeceňovat - vhodné pro sebeklam, sociální bublina, zbytečné hádky apod.)
- hlášení v obecním rozhlase: vhodné v vyhlášení začátku sběru podpisů či pozvání na veřejný event
- vlastní beseda nebo happening ke sběru podpisů (nebo před referendem)
- osobní rozhovory: v práci, v hospodě, na zastávkách, v rodinách... :-)

* klíčové doporučení pro komunikaci:

- pokud nejsou sami iniciátoři aktivně a pozitivně naladěni, velmi negativně se to odráží následně do reality a do výsledku

* proč průběžně sbírat podpisové archy?

- budete je mít pod kontrolou, nikdo vám je neodcizí
- budete vidět, jak se vám daří
- budete moci ze zájmu petentů vyčíst, které cílové skupiny se zapojují (věkově, lokálně, genderově...)
- budete moci z petentů vytěžit i nějakou místní osobnost a zapojit ji

* co nepodcenit v komunikaci:

- lidé musí mít dostatek alespoň základních informací:

a/ o vaší motivaci regulovat hazard

b/ o technicko-organizačních náležitostech referenda

c/ o právních důsledcích, tedy závaznosti a vymahatelnosti

referenda: referendum prostě funguje, stačí když přijde u lidé :-)

* koho oslovovat při sběru podpisů a proč:

1/ proč?

- kdo podepíše petici, je vysoká pravděpodobnost, že se zúčastní i referenda (výhoda zejm. v malých obcích)

2/ koho?

- s věkem roste účast ve volbách a tedy i v referendu

- není však zvykem chodit k referendu, lidé to neumějí, nutno je tedy edukovat

- spíše se zapojí starousedlíci, než náplava

- zapojení mladých je vysoce problematické: raději z nich udělejte dobrovolníky pro sběr podpisů, ale rozhodně nespolehejte, že pokud je budete mít na své straně, že skutečně k referendu dojdou

- zájem o téma regulace hazardu roste s věkem, začíná kolem věku 30 - 40 let

* proč veřejně oznámit odevzdání petice s návrhem?

- přinejmenším vytváříte tlak na úřad, aby petici správně posoudil
- vytváříte tlak na zastupitelstvo, aby neobstruovalo vyhlášení referenda
- nebojte se tvářit, že váš názor je masový, např. srovnejte počet petentů s počtem voličů největší strany v obci nebo s počtem členů největšího spolku apod.

* jak pojmout informační kampaň před referendem?

- po odevzdání petice s návrhem si dejte pauzu, vy budete unavení a i lidé si potřebují od tématu odpočinout
- po odevzdání návrhu veřejně komunikujte jen, pokud budou problémy a bude třeba takticky zapojit média, resp. veřejnost (dosběr podpisů apod.)
- vzhledem k očekávanému termínu voleb, resp. referenda, zahajte komunikaci nejdříve 5. září (pondělí, klidně i později, nejdéle do cca 19. září, tj. 3 týdny před referendem)
- v této fázi už komunikujte primárně jen účast v referendu, nikoliv podporu pro svoji variantu
- samozřejmě, pokud vzniknou významné otázky či pochybnosti, tak se s nimi ve veřejné komunikaci vypořádejte

* co na závěr?

- výsledek referenda nezapomeňte oslavit :-)

Za pozornost děkuje a další dotazy je připraven odpovědět

Svatopluk Bartík

tel. 776 706 868

email: su@svatoplukbartik.cz

podklady:

* analýza Hazardní hraní v České republice a jeho dopady,
Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, 2014:

[http://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/media/
Hazardni-hrani-v-Ceske-republice-a-jeho-dopady.pdf](http://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/media/Hazardni-hrani-v-Ceske-republice-a-jeho-dopady.pdf)

* zákon č. 22/2004 Sb., o místní referendu v platném znění:

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-22>